

Innst. S. nr. 104.

(1998-99)

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens kontroll med statsrådets (departementets) forvaltning av statens interesser i selskaper, banker, m.v. for 1997.

Dokument nr. 3:2 (1998-99).

Til Stortinget.

1. INNLEDNING

Riksrevisjonen la 5. november 1998 frem Dokument nr 3:2 (1998-99) - Riksrevisjonens kontroll med statsrådets (departementets) forvaltning av statens interesser i selskaper, banker, m.v. for 1997. Dette er i samsvar med Stortingets instruks for: - Riksrevisjonens kontroll med forvaltningen av statens interesser i statsbedrifter, aksjeselskaper og enkelte organer m.v. organisert ved særskilt lov, vedtatt 27. mai 1977, - Riksrevisjonens kontroll med forvaltningen av virksomheter organisert etter lov om statsforetak av 30. august 1991, vedtatt 10. mars 1992, samt - Instruks for Riksrevisjonens kontroll vedrørende Norges Bank, vedtatt 10. april 1987.

Som utrykte vedlegg følger vedkommende statsråds beretning om forvaltningen av statens interesser i 1997 samt årsoppgjør, årsberetninger, bedriftsforsamlingsprotokoller, generalforsamlingsprotokoller m.m.

Målet for Riksrevisjonens kontroll er å ta standpunkt til om statsråden har utøvet sin oppgave som forvalter av statens interesser i selskaper, banker, m.v. i samsvar med Stortingets vedtak og forutsetninger.

Riksrevisjonens kontroll omfatter 25 heleide aksjeselskaper, 26 deleide aksjeselskaper, 6 statsforetak og 12 virksomheter organisert ved særskilt lov.

Samlet aksjekapital i de heleide aksjeselskapene utgjør 15 mrd. kroner. De største er Telenor AS med 7,2 mrd. kroner og Statoil med 4,94 mrd. kroner. Innskuddskapitalen i statsforetakene utgjør samlet 18,3 mrd. kroner. Høyest innskuddskapital har Statkraft SF med 15,4 mrd. kroner. Særlovsselskapene, herunder selskaper med begrenset ansvar, har en samlet grunnkapital/innskuddskapital på 10,1 mrd. kroner.

Riksrevisjonen har tatt opp prinsipielle spørsmål vedrørende Statens lånekasse for utdanning, NRK AS, Statens skogplanteskoler AS, Veterinærmedisinsk

Oppdragssenter AS, Arcus AS, Olivin AS, Telenor AS og Medinnova SF.

Samtlige heleide virksomheter hvor Riksrevisjonen har opprettet kontroll er omtalt, herunder stiftelsestidspunkt, formål og nøkkeltall m.v.

Deleide selskaper inngår ikke i oversendelsen til Stortinget, men omtales imidlertid i de tilfeller resultatet av kontrollen gir grunnlag for bemerkninger eller orienteringer fra Riksrevisjonens side. Dette er i henhold til tidligere praksis, jf. retningslinjer fastsatt av Stortingets presidentskap 20. desember 1989. Riksrevisjonens kontroll er her rettet mot statsråden i hans rolle som eier, direkte eller gjennom underliggende etat/forvaltningsbedrift, sett i relasjon til rettigheter og plikter i henhold til lov og gjeldende regelverk. Det er ikke funnet grunnlag for bemerkninger eller orienteringer vedrørende deleide selskaper for regnskapsåret 1997.

1.1 Komiteens generelle merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Inger Lise Husøy, Laila Kaland, lederen Jørgen Kosmo og Gunnar Skaug, fra Fremskrittspartiet, Carl I. Hagen og Vidar Kleppe, fra Kristelig Folkeparti, Odd Holten og Kari Økland, fra Høyre, Svein Ludvigsen og fra Sosialistisk Venstreparti, Kristin Halvorsen, viser til at Riksrevisjonen gjennom Dokument nr. 3:2 (1998-99) fortsetter praksisen med å redegjøre for statsrådets (departementets) forvaltning av statens interesser i selskaper, banker, m.v.

Komiteen påpeker at målet for Riksrevisjonens kontroll er å ta standpunkt til om statsråden har utøvet sin oppgave som forvalter av statens interesser i selskaper, banker m.v. i samsvar med Stortingets ved-

tak og forutsetninger. Komiteen ser viktigheten av at Riksrevisjonen i den forelagte form følger opp statens interesser.

Komiteen har videre merket seg at Riksrevisjonen for 1997 har tatt opp prinsipielle spørsmål vedrørende Statens lånekasse for utdanning, NRK AS, Statens skogplanteskoler AS, Veterinærmedisinsk Oppdrags-senter AS, Arcus AS, Olivin AS, Telenor AS og Medinnova SF.

Komiteen vil i de følgende kapitler kommentere enkelte av sakene som er omhandlet i dokumentet. Når det gjelder de øvrige sakene i Dokument nr. 3:2 (1998-99) slutter komiteen seg uten ytterligere bemerkninger til Riksrevisjonens vurderinger og konklusjoner.

1.2 Kulturdepartementet

1.2.1 Norsk rikskringkasting AS (NRK AS)

NRK ble omdannet fra stiftelse til statlig heleids aksjeselskap 30. april 1996 og har som formål å drive allmennkringkasting i radio og fjernsyn og virksomhet som har sammenheng med dette.

NRK AS kan med samtykke fra generalforsamlingen opprette datterselskaper eller delta i andre selskaper som driver annen type virksomhet enn allmennkringkasting.

Konsernregnskapet omfatter morselskapet NRK AS og det heleide datterselskapet NRK Aktivum AS som ble stiftet 25. april 1997 med formål å utvikle forretningsmessig virksomhet med basis i morselskapets potensiale.

Konsernet NRK AS hadde i 1997 samlede inntekter på 2 636 mill. kroner hvorav kringkastingsavgiften utgjorde 2 457 mill. kroner. Årets resultat for konsernet viste et underskudd på 145,9 mill. kroner.

Statsråden har i beretningen karakterisert det som bekymringsfullt at NRK AS ikke har oppfylt målsettingen om nullresultat for perioden 1996 og 1997. Det er en forutsetning at årsresultatet for 1998 og årene framover skal gjøres opp i balanse.

Til orientering:

Sponsorinntekter 1997

I St.meld. nr. 42 (1993-94) Kringkasting og dagspresse 1993 m.v., jf. Innst. S. nr. 190 (1994-95) anfører departementet:

"[...]at sponsinga ikkje skal utgjere meir enn 1 pst. av dei samla inntektene til NRK, og at maksimalt halvparten av sponsormidlane bør kome frå næringslivet."

Totale sponsorinntekter i 1997 var 26,6 mill. kroner, eller 1,0 pst. av brutto omsetning. Offentlig og privat sponning utgjorde henholdsvis 8,1 mill. kroner og 18,5 mill. kroner.

Riksrevisjonen har i brev av 24. august 1998 til Kulturdepartementet bedt om departementets vurdering av at NRK heller ikke i 1997 har fulgt opp forutsetningene om at maksimalt halvparten av sponsormidlene bør komme fra næringslivet.

Kulturdepartementet konstaterer at NRKs sponsorinntekter fra næringslivet utgjorde en større andel enn forutsatt i 1997 og finner ikke dette tilfredsstillende. Departementet vil ta kontakt med NRK med sikte på at målsettingene for sponsorinntektene etterleves.

Kulturdepartementet gjør oppmerksom på at departementet i et høringsnotat om sponning i kringkasting har foreslått å oppheve prinsippet om at maksimalt en prosent av NRKs driftsinntekter skal komme fra sponning.

Riksrevisjonen har merket seg at departementet ikke finner det tilfredsstillende at sponsorinntekter utgjorde en større andel enn forutsatt i 1997.

Riksrevisjonen har for øvrig ikke merknader til statsrådens forvaltning.

1.2.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at det i den trykte årsrapporten til NRK for 1997 fremgår at de totale sponsorinntekter i 1997 var 26,6 mill. kroner, og at offentlig og privat sponning utgjorde henholdsvis 8,1 mill. kroner og 18,5 mill. kroner. Komiteen har merket seg at NRK med dette heller ikke for 1997 har fulgt opp forutsetningene om at maksimalt halvparten av sponsormidlene bør komme fra næringslivet, jf. St.meld. nr. 42 (1993-94) og Innst. S. nr. 190 (1994-95). Komiteen registrerer at departementet i sitt svarbrev til Riksrevisjonen av 17. september 1998 svarer at dette ikke er tilfredsstillende, og at departementet vil ta kontakt med NRK med sikte på at målsettingene for sponsorinntektene heretter etterleves. Komiteen har for øvrig merket seg at departementet i et høringsnotat om sponning i kringkastingen har foreslått å oppheve prinsippet om at maksimalt en prosent av NRKs driftsinntekter skal komme fra sponning.

1.3 Nærings- og handelsdepartementet

1.3.1 Arcus AS

Arcus AS ble skilt ut fra A/S Vinmonopolet 1. januar 1996 og har som formål å drive import, eksport, produksjon, lagring og distribusjon av alkoholholdige drikker og andre varer samt virksomhet som står i forbindelse med dette, samt å eie andeler i andre selskaper som driver slik virksomhet.

Konsernregnskapet omfatter holdingselskapet Arcus AS og de heleide datterselskapene Arcus Produkter AS og Vectura AS.

Konsernets driftsresultat viste i 1997 et underskudd på 12,8 mill. kroner. Konsernet fikk et årsoverskudd på 27,8 mill. kroner etter at ytterligere 38,4 mill. kroner er inntektsført av den opprinnelige omstillingsavsetningen på 226 mill. kroner som selskapet fikk i forbindelse med fisjonen i A/S Vinmonopolet.

Nærings- og handelsdepartementet er ikke fornøyd med Arcus-konsernets driftsresultat på minus 13 mill. kroner for 1997. Styret i Arcus angir som en hovedårsak til det svake resultatet at enkelte omstillingstiltak som er iverksatt, først vil få effekt i 1998 og 1999.

Med bakgrunn i EØS-avtalens forbud mot ulovlig statsstøtte åpnet EFTAs overvåkningsorgan ESA høsten 1996 en undersøkelse av den norske stats verdsettelse av Arcus-gruppen. Saken er pr. 21. oktober 1998 ikke ferdigbehandlet av ESA.

Til orientering:

Bruken av omstillingsmidler

I Dokument nr. 3:4 (1997-98) orienterte Riksrevisjonen om at bruken av omstillingsmidler i Arcus AS fortsatt var til vurdering i Riksrevisjonen.

Riksrevisjonen tok i brev av 13. mai 1998 til Nærings- og handelsdepartementet opp om behovet for omstillingsmidler har vist seg å bli mindre enn det man la til grunn ved opprinnelig avsetning, og i tilfelle hvor stor andel dette utgjør.

Departementet opplyser i brev av 17. juni 1998 at Arcus AS har anvendt ca. 75 mill. kroner av den opprinnelige avsetningen. Det samlede behov for omstillingsmidler har vist seg å være mindre enn opprinnelig antatt og ubrukte omstillingsmidler tilbakeføres og tillegges egenkapitalen. Det vil deretter bli vurdert om hele eller deler av denne tilbakeføringen skal trekkes ut av selskapet og omgjøres til for eksempel lånekapital.

Riksrevisjonen har merket seg at behovet for omstillingsmidler har vist seg å være mindre enn opprinnelig antatt. Riksrevisjonen har bedt om å bli orientert når det er tatt endelig stilling til behandlingen av tilbakeførte omstillingsmidler. Riksrevisjonen forutsetter videre at det blir gitt en sluttevaluering av bruken av omstillingsmidler, herunder departementets vurdering av bruken av de tilbakeførte/inntektsførte omstillingsmidler i forhold til de forutsetninger som lå til grunn for tildeling av midlene.

Som et ledd i saksbehandlingen tilskrev komiteen 12. januar 1999 departementet for å få nærmere redegjort for status når det gjelder konklusjonen i EFTAs overvåkningsorgan ESAs undersøkelser av den norske stats verdsettelse av Arcus-gruppen. Komiteen ba videre redegjort for hvorvidt departementet nå har konkludert vedrørende bruken av de tilbakeførte/inntektsførte omstillingsmidler i forhold til de forutsetninger som lå til grunn for tildeling av midlene. Departementet svarte i brev av 18. januar 1999 at ESAs beslutning nå var til behandling i departementet og at man i samråd med Regjeringsadvokaten ville vurdere saken og utarbeide et svar til ESA innen fristen 3. februar 1999. Departementet redegjorde nærmere for dette i sitt brev til komiteen av 10. februar 1999 hvor departementet bl. a. opplyste at ESAs vedtak av 3. desember 1998 ikke skal bringes inn for EFTA-domstolen. Vedlagt departementets svarbrev fulgte også kopi av departementets svarbrev av 3. februar 1999 til ESA, samt pressemelding av 3. februar 1999. Brevene og pressemeldingen følger som vedlegg til innstillingen.

1.3.2 Komiteens merknader

Komiteen har merket seg at Nærings- og handelsdepartementet ikke er fornøyd med Arcus-konsernets driftsresultat på minus 13 millioner kroner for 1997, og at dette resultatet ikke tilfredsstiller de lønnsomhetsmål som er stilt for konsernet bl.a. i St.prp. nr 11 (1995-96) om endringer i statsbudsjettet for 1995 under enkelte kapitler under Sosial- og helsedepartementet. Komiteen har videre merket seg at styret i Arcus begrunner det svake resultatet med at enkelte omstillingstiltak som er iverksatt først vil få effekt i 1998 og 1999. Når det gjelder EFTAs overvåkningsorgan ESAs undersøkelser av den norske stats verdsettelse av Arcus-gruppen vil komiteen vise til departementets svarbrev til komiteen av 18. januar 1999 og 10. februar 1999 som følger vedlagt. Komiteen konstaterer at departementet har besluttet at ESAs vedtak av 3. desember 1998 ikke skal bringes inn for EFTA-domstolen. Komiteen har for øvrig merket seg departementets redegjørelse når det gjelder videre tiltak i henhold til omstillingsmidler m.v. i Arcus AS. I denne sammenheng vil komiteen understreke at når det gjelder bruken av omstillingsmidler i Arcus A/S forutsetter komiteen at departementet gir en sluttevaluering av bruken av omstillingsmidler, herunder departementets vurdering av de tilbakeførte/inntektsførte omstillingsmidler i forhold til de forutsetninger som lå til grunn for tildelingen av midlene.

1.4 Samferdselsdepartementet

1.4.1 Telenor AS

Telenorkonsernet består av mer enn 100 hel- eller deleide aksjeselskaper.

Konsernets driftsinntekter var i 1996 på 25,5 mrd. kroner, en økning på 3,3 mrd. kroner fra året før. Årets resultat for konsernet ble et overskudd på 1,2 mrd. kroner. Det er i regnskapet for 1997 avsatt 570 mill. kroner i utbytte til staten. Virksomheten i Telenor Nett, Telenor Privat og Telenor Installasjon er skilt ut i egne selskaper pr. 1. januar 1997.

De gjenværende eneretter innen telesektoren ble avvirket 1. januar 1998. Styret opplyser i sin beretning at Telenor i 1997 har inngått avtaler om samtrafikk med Telia, Tele2 og Global One. Det er innledet forhandlinger med en rekke andre aktører om samtrafikk.

Til orientering:

Telenors AS' engasjement i Nordic Shopping Channel

I henhold til St.meld. nr. 21 (1995-96) Om Telenor AS, jf. Innst. S. nr. 132 (1995-96) skal ikke Telenor ha strategiske eierposisjoner innenfor selskaper som driver programvirksomhet.

Telenor Link, et datterselskap til Telenor AS er aksjonær i Nordic Shopping Channel. Riksrevisjonen har i brev av 12. januar 1998 bedt om departementets vur-

dering av om Telenors eierposisjon i Nordic Shopping Channel ligger innenfor de rammene som er forutsatt.

Samferdselsdepartementet svarer i brev av 10. februar 1998 at:

"[---] Samferdselsdepartementet kan ikke se at en telekjøpkanal som Nordic Shopping Channel i en mediepolitisk sammenheng er så viktig at det skulle tilsi at Telenor ikke kan ha en strategisk eierposisjon i selskapet."

Etter ordlyden i St.meld. nr. 21 (1995-96) skal Telenor AS ikke ha strategiske eierposisjoner innenfor selskaper som driver programvirksomhet i Norge, jf. også St.meld. nr. 17 (1997-98) og Innst. S. nr. 123 (1997-98). Det er grunn til å stille spørsmål ved om departementet i siste melding til Stortinget burde ha omtalt spørsmålet om Telenor kan ha eierposisjoner i selskaper som ikke er viktige i mediepolitisk sammenheng.

Myndighetsutøvelse i statsaksjeselskaper

I 1997 var det samtaler mellom Telia AB og Telenor AS med tanke på mulige samarbeidsformer, eventuelt en sammenslåing av selskapene. Samtalene ble avsluttet i januar 1998. Flertallet i Stortinget ønsket samtalene gjenopptatt, noe Regjeringen gjorde.

Riksrevisjonen ba i brev av 10. februar 1998 Samferdselsdepartementet om en redegjørelse om de faktiske forhold i Telenor/Telia-saken. I svar av 20. februar 1998 opplyser departementet at Telenors styreformann og administrasjon den 16. januar 1998 ble orientert om at eierne av selskapene Telenor AS og Telia AB, det norske Samferdselsdepartementet og det svenske Næringsdepartementet, ville avbryte sine samtaler om mulige samarbeidsformer, eventuelt sammenslåing av selskapene. Videre opplyses det at Telenor ikke kunne regne med å få generalforsamlingens støtte til sammenslåing.

Med utspring i Telenor/Telia-saken har Riksrevisjonen i brev av 27. august 1998 overfor Samferdselsdepartementet på rent prinsipielt grunnlag reist spørsmål ved om det ikke kan skape uklare ansvarsforhold når et selskap får orientering som omhandlet i brev av 20. februar 1998 fra et departement uten samtidig eller senere vedtak i generalforsamling. Det stilles også spørsmål ved om ikke styret bør kreve at generalforsamling holdes dersom det oppfatter utsagn fra statsråd (departement) som myndighetsutøvelse. Videre stilles det spørsmål ved om ikke vedkommende departement bør foranledige vedtak i generalforsamling dersom muligheter for klarhet i ansvarsforhold kan oppstå.

I svarbrev av 25. september 1998 anfører departementet at det som prinsipielt utgangspunkt legger til grunn at utøvelse av eiermyndighet i statsaksjeselskaper skal skje gjennom vedtak i generalforsamling. Selve spørsmålet om avslutning av samtalene var åpenbart en sak mellom eierne alene. Behandling i generalforsamling var således ikke aktuelt.

Riksrevisjonen har merket seg at behandling i generalforsamling ifølge Samferdselsdepartementet ikke var

aktuelt i forbindelse med informasjonen til selskapet om avslutningen av samtalene mellom eierne av Telenor AS og Telia AB.

På prinsipielt grunnlag er det Riksrevisjonens oppfatning at et styre bør kreve at generalforsamling holdes om det oppfatter utsagn fra statsråd (departement) som myndighetsutøvelse. Likeledes bør vedkommende departement foranledige vedtak i generalforsamling dersom muligheter for klarhet i ansvarsforhold kan oppstå.

Riksrevisjonen har for øvrig ikke merknader til statsrådets forvaltning.

1.4.2 Komiteens merknader

Komiteen har merket seg at Telenor Link, et daterselskap til Telenor AS, er aksjonær i telekjøpkanalen Nordic Shopping Channel. Komiteen viser til at spørsmålet om Telenors engasjement i programvirksomhet på kringkastingsområdet er drøftet i St.meld. nr. 21 (1995-96) jf. Innst. S. nr. 132 (1995-96) og St.meld. nr. 17 (1997-98), jf. Innst. S. nr. 123 (1997-98). Komiteen viser til at det er mediepolitiske hensyn som begrunner ønsket om at selskaper som er dominerende på infrastrukturen ikke skal ha tilsvarende kontroll over programtilbudet. Komiteen har forståelse for departementets syn om at en telekjøpkanal som Nordic Shopping Channel ikke kan vurderes som så mediepolitisk viktig at det skulle tilsi at Telenor ikke skulle kunne ha en strategisk eierposisjon i selskapet. Komiteen vil imidlertid samtidig påpeke at grensdragningen mellom hvilke programkanaler som kan anses å være mediepolitisk viktige eller ikke, er en skjønnsmessig vurdering, og hvor det ville være fordelaktig å etablere klarere kriterier enn det som framgår av omtalen i de nevnte stortingsmeldinger. Komiteen er for øvrig klar over at grensene mellom tele- og kringkastingsområdet er i ferd med å viskes ut, og at Regjeringen har igangsatt arbeid med å vurdere regelverket i lys av denne utviklingen.

Komiteen er når det gjelder myndighetsutøvelse i statsaksjeselskaper enig i Riksrevisjonens prinsipielle synspunkt om at selskapsstyret/statsråden bør foranledige vedtak i generalforsamling der muligheter for klarhet i ansvarsforholdet kan oppstå. Komiteen viser til at Riksrevisjonen ikke har funnet grunn til å gå nærmere inn på det konkrete tilfellet om det burde vært avholdt generalforsamling i forbindelse med Telia/Telenor-saken våren 1998.

1.5 Sosial- og helsedepartementet

Medinnova SF

Foretakets formål er å bidra til økt utnyttelse av Rikshospitalets kapasitet innen forskning og utredning, herunder å skaffe økte forskningsmidler til hospitalet. Foretaket skal videre være et ressurs- og kontaktorgan for idéutvikling, patentering og produktutvikling for fagpersonell ved Rikshospitalet.

Medinnova SF hadde i 1997 driftsinntekter på 67 mill. kroner og et underskudd på 10,1 mill. kroner.

Resultatet fremkommer etter at styret i Medinnova har besluttet å avsette 2,6 mill. kroner for tildeling av forskningsmidler i 1998.

Til orientering:

Internkontroll m.v.

I Dokument nr. 3:4 (1996-97) orienterte Riksrevisjonen om at den hadde tatt opp enkelte forhold vedrørende internkontrollen i foretaket. Videre orienterte Riksrevisjonen i Dokument nr. 3:4 (1997-98) om at ekstern revisor i revisjonsberetningen for 1996 henledet oppmerksomheten mot at den veksten foretaket hadde vært igjennom, hadde medført at det hadde oppstått svakheter i prosjektoppfølgning og prosjektkontroll, samt at kontrollrutinene og prosjektoppfølgningen ikke hadde fungert tilfredsstillende.

I statsrådets beretning ble det også vist til at foretaket hadde startet en administrativ gjennomgang høsten 1996 som ville prege hele 1997.

Av protokollen fra ekstraordinært foretaksmøte 2. juli framgår det at statsråden ga følgende instruks:

- «1. Med utgangspunkt i at lovens frist er oversittet forutsetter departementet at styret snarest mulig og senest innen 01.10.98 fremlegger årsregnskapet til behandling i foretaksmøte.
2. Departementet ber videre om at det utarbeides en rapport som gir:
 - a) en fullstendig avklaring av den økonomiske situasjonen
 - b) avklaring av ansvarsforholdene i saken
 - c) tiltak for å rette opp situasjonen, herunder spesielt vurdere potensialet ved ytterligere innsats i forhold til utestående fordringer.»

Videre engasjerte styret etter det ekstraordinære foretaksmøtet et revisjonsfirma til å forestå gjennomgang av foretaket.

Ordinært foretaksmøte ble først avholdt 16. oktober 1998 hvor departementet forutsatte at fremtidige foretaksmøter kan gjennomføres i henhold til statsforetakslovens bestemmelser.

På foretaksmøtet den 16. oktober 1998 ble det nye styret gitt ny instruks, samt at det ble valgt ny revisor.

Statsråden vil ta endelig stilling til spørsmålet om granskning i medhold av foretaksloven §44 når styrets samlede rapport foreligger.

Riksrevisjonen ba i brev til Sosial- og helsedepartementet av 25. august 1998 om å få opplyst hvilke kontaktordninger eller oppfølgingsrutiner som er etablert i forholdet mellom departement og foretak, og hvordan disse etter departementets vurdering har fungert.

Sosial- og helsedepartementet opplyser at det har vært kontakt i ulike sammenhenger mellom administrasjonen og departementet, og at departementet vurderer kontaktformen som tilfredsstillende.

Riksrevisjonen har merket seg statsrådets myndighetsutøvelse i ekstraordinært og ordinært fore-

taksmøte. Riksrevisjonen vil følge det videre arbeid og departementets oppfølging.

Riksrevisjonen har for øvrig ikke merknader til statsrådets forvaltning.

1.5.1 Komiteens merknader

Komiteen merker seg at Riksrevisjonen har tatt opp prinsipielle spørsmål angående Medinnova SF.

Komiteen slutter seg til av Riksrevisjonens videre arbeid og departementets oppfølging av saken.

2. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen viser til dokumentet og det som står over og rår Stortinget til å gjøre slikt

v e d t a k :

Dokument nr. 3:2 (1998-99) - Riksrevisjonens kontroll med statsrådets (departementets) forvaltning av statens interesser i selskaper, banker, m.v. for 1997 med

AS Rehabil
 Statsbygg Invest AS
 Norges Bank
 Den Norske Bank ASA
 Christiania Bank og Kreditkasse ASA
 Statens Kantiner SF
 Norsk Eiendomsinformasjon AS
 Industritjeneste AS
 Norsk Synkrotronforskning AS
 Sem Gjestegård AS
 UNINETT AS
 Statens lånekasse for utdanning
 Studentsamskipnadene
 Akvaforsk AS
 Christian Michelsen Research AS
 Forskningsparken AS
 Forskningsparken i Ås AS
 Instrumenttjenesten AS
 NORUT -GRUPPEN AS
 SIVA - Selskapet for industrivekst SF
 Den Norske Stats Husbank
 Norges Kommunalbank
 Norsk riksringkasting AS
 Den Nationale Scene AS
 Den Norske Opera AS
 Nationaltheatret AS
 Norsk Film AS
 Rogaland Teater AS
 Trøndelag Teater AS
 Nye Carte Blanche Danseteater AS
 Drevsjø Trelast AS
 Statens Skogplanteskoler AS
 Statkorn Holding AS

Veterinærmedisinsk Oppdragssenter AS (VESO)	Raufoss ASA
Statskog SF	Sydvaranger ASA
Statens Landbruksbank	Den Norske Stats Oljeselskap AS (Statoil)
Norsas AS, Norsk Kompetansesenter for avfall og gjenvinning	Statkraft SF
Norsk Avfallshandtering AS (NOAH)	Statnett SF
Polarmiljøsentret AS	Telenor AS
Arcus AS	NSB BA
Bjørnøen AS	Postbanken BA
Kings Bay Kull Compani AS	Posten Norge BA
AS Kongsberg Våpenfabrikk	SAS Norge ASA
AS Olivin	Luftfartsverkets Parkeringsanlegg AS
Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS	Nordic Aviation Resources AS
Sulitjelma Bergverk AS	Oslo Lufthavn AS
Svalbard Samfunnsdrift AS	Norsk Medisinaldepot AS
Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND)	Medinnova SF
Kongsberg Gruppen ASA	A/S Vinmonopolet
Norsk Hydro ASA	NORDFUND
Norsk Jetmotor ASA	
Norsk Vekst ASA	- vedlegges protokollen.

Oslo, i kontroll- og konstitusjonskomiteen, den 23. februar 1999.

Jørgen Kosmo,
leder.

Carl I. Hagen,
ordfører for Finans- og
tolldepartementet.

Kristin Halvorsen,
ordfører for Kommunal- og
regionaldepartementet og
Miljøverndepartementet.

Odd Holten,
ordfører for
Samferdselsdepartementet.

Laila Kaland,
ordfører for Kulturdepartementet og
Nærings- og handelsdepartementet.

Vidar Kleppe,
ordfører for Forsvarsdepartementet,
Justis- og politidepartementet og
Sosial- og helsedepartementet.

Kari Økland,
ordfører for Arbeids- og
administrasjonsdepartementet.

Gunnar Skaug,
ordfører for Kirke-, utdannings- og
forskningsdepartementet og
Landbruksdepartementet.

Svein Ludvigsen,
sekretær og ordfører for Olje- og
energidepartementet og
Utenriksdepartementet.

Vedlegg 1

Brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen til statsråd Lars Sponheim, Nærings- og handelsdepartementet, datert 12. januar 1999.

Ad. Dokument nr 3:2 (1998-99) - Riksrevisjonens kontroll med statsrådets (departementets) forvaltning av statens interesser i selskaper, banker m.v. for 1997

Kontroll- og konstitusjonskomiteen har for tiden Riksrevisjonens Dokument nr 3:2 (1998-99) til behandling. Komiteen viser til at Riksrevisjonen spesielt har tatt opp virksomheter til prinsipiell drøfting. Under Nærings- og handelsdepartementet er Arcus AS spesielt tatt opp.

Komiteen ønsker i denne forbindelse nærmere

redegjort for status når det gjelder konklusjon i EFTAs overvåkningsorgan ESAs undersøkelser av den norske stats verdsettelse av Arcus-gruppen.

Komiteen viser videre til Riksrevisjonens gjennomgang av omstillingsmidler i Arcus AS og ber på denne bakgrunn redegjort for hvorvidt departementet nå har konkludert vedrørende bruken av de tilbakeførte/inntektsførte omstillingsmidler i forhold til de forutsetninger som lå til grunn for tildelingen av midlene.

På grunn av komiteens fremdrift i saken bes om en snarlig tilbakemelding.

Vedlegg 2

Brev fra Nærings- og handelsdepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 18. januar 1999.

Ad dokument nr. 3:2 (1998-99) - Riksrevisjonens kontroll med statsrådets forvaltning av statens interesser i selskaper, banker mv. for 1997 - Arcus AS

Det vises til Kontroll- og konstitusjonskomiteens brev av 12. januar 1999 der det bes om forskjellig informasjon knyttet til Arcus AS og behandlingen i EFTAs overvåkningsorgan (ESA) av verdsettelsen av Arcus-gruppen.

ESA traff sin endelige avgjørelse i saken den 3. desember 1998. Avgjørelsen innebærer at ESA har funnet at Arcus har mottatt ulovlig offentlig støtte i

strid med EØS-avtalens artikkel 61. Kopi av avgjørelsen vedlegges.

Som et foreløpig svar vil Nærings- og handelsdepartementet vise til at ESAs beslutning nå er til behandling i departementet. I samråd med Regjeringsadvokaten vil departementet bruke tiden frem til fristen 3. februar 1999 til å vurdere saken og å utarbeide et svar til ESA.

Departementet vil komme tilbake med en redegjørelse for Kontroll- og konstitusjonskomiteen så snart en endelig vurdering foreligger.

Vedlegg 3

Brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen til statsråd Lars Sponheim, Nærings- og handelsdepartementet, datert 10. februar 1999.

Ad. Dokument nr 3:2 (1998-99) - Riksrevisjonens kontroll med statsrådets (departementets) forvaltning av statens interesser i selskaper, banker m.v. for 1997 - Arcus AS

Kontroll- og konstitusjonskomiteen viser til sitt brev av 12. januar 1999, samt departementets svarbrev av 18. januar 1999 vedrørende Arcus AS og behandlingen i EFTAs overvåkningsorgan (ESA) av verdsettelse av Arcus-gruppen.

Departementet uttaler at det vil komme tilbake med en redegjørelse for kontroll- og konstitusjonskomiteen så snart en endelig vurdering foreligger fra departementets side vedrørende ESAs avgjørelse av 3. desember 1998.

Av departementets pressemelding 3. februar 1999 ser komiteen at departementet nå har vurdert ESAs avgjørelse og tatt en beslutning. På grunn av komiteens fremdrift i saken bes det derfor om en snarlig tilbakemelding.

Vedlegg 4**Brev fra Nærings- og handelsdepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 10. februar 1999.****Riksrevisjonens kontroll med statsrådets forvaltning av statens interesser i selskaper for 1997 - Arcus AS**

Det vises til Kontroll- og konstitusjonskomiteens brev av 12. januar 1999 der det bes om forskjellig informasjon knyttet til Arcus AS og EFTAs overvåkningsorgans (ESA) behandling av verdsettelsen av Arcus-gruppen. Det vises også til departementets foreløpige svar av 18. januar 1999.

Nærings- og handelsdepartementet kan opplyse at departementet, etter at Stortingets EØS-utvalg ble informert, har bestemt at ESAs vedtak av 3. desember 1998 ikke skal bringes inn for EFTA-domstolen. Vedlagt følger kopi av departementets svarbrev av 3. februar 1999 til ESA samt pressemelding av 3. februar 1999. Her er det også redegjort for de tiltak som følger av ESAs vedtak.

Ved behandlingen av statsbudsjettet for 1999 sluttet Stortinget seg til departementets forslag om et aksjeutbytte fra Arcus AS på 200 mill. kroner, jf. Stortingets vedtak av 30. november 1998 og Budsjett Innst. S. Nr 1 Tillegg nr 1 for 1998-99. ESAs krav om tilbakeføring av om lag 170 mill. kroner vil være dekket gjennom vedtaket om utbytte på 200 mill. kroner. ESA har gjennom sitt vedtak godkjent selskapets disponering av omstillingsmidler. ESAs krav om en oppskrivning av balansen på 264 mill. kroner forventes å kunne gjennomføres i 1999 på en måte som tilfredsstiller ESAs krav.

I forbindelse med utarbeidelsen av åpningsbalansen for Arcus-gruppen ble det foretatt en avsetning på 226

mill. kroner til dekning av forpliktelser og omstilling, basert på estimater fra A/S Vinmonopolets forretningsplan, jf. også St.prp. nr. 11 for 1995-96.

Arcus AS har ved utgangen av 1998 anvendt totalt 126 mill. kroner av den opprinnelige avsetning på 226 mill. kroner. Selskapet har tilbakeført netto 100 mill. kroner som er tillagt selskapets egenkapital. Selskapet har opplyst at inntektsføringen for 1997 på 38 mill. kroner var for høy. For å fullføre påbegynt restruktureringsarbeid (nedbemanning på ca 220 årsverk) vil det etter det selskapet nå opplyser bli nødvendig å avsette ytterligere 20-30 mill. kroner for regnskapsåret 1998. Dette må tilbakeføres fra tidligere inntektsførte omstillingsmidler.

Departementet vil fremholde at kontrollen med at bruken av avsetninger til omstilling skjer i samsvar med forutsetningene, i første rekke ligger hos selskapet og dets revisor. Bokførte transaksjoner der omstillingsmidler er brukt må avstemmes i forhold til de gitte forutsetninger. Ubrukte omstillingsmidler blir tilbakeført og tillagt egenkapitalen som forutsatt. Det redegjøres for disse forhold i selskapets årsoppgjør og departementet som aksjeeier tar stilling til dem i samband med at generalforsamlingen godkjenner årsregnskapet.

Det vil deretter bli et vurderingsspørsmål for eier om eventuelt hele eller deler av denne kapitalen skal trekkes ut av selskapet. Som eneaksjonær har staten som nevnt besluttet å ta ut 200 mill. kroner som et ekstraordinært utbytte for 1999.

Vedlegg 5**Brev fra Royal Ministry of Trade and Industry til EFTA Surveillance Authority, datert 3. februar 1999.****Reply on the EFTA Surveillance Authority Decision of 3 December 1998 regarding the Norwegian Government's financing of the Arcus group of companies**

Reference is made to the EFTA Surveillance Authority Decision of 3 December 1998 regarding the Norwegian Government's financing of the Arcus group of companies.

The Norwegian Government will carry out the corrective measures as laid down in the Authority's decision. However, this does not imply that the Government shares the assessments made by the Authority concerning all the different aspects of the decision.

The corrective measures will be implemented in accordance with procedures and provisions of Norwegian law in the following manner:

- In the state budget for 1999 it is anticipated a withdrawal of NOK 200 million in extraordinary dividend from Arcus for 1998. The decision on dividend payment is expected to be made by the General assembly for Arcus AS in accordance with the Norwegian company act. This will cover the recovery claims stated in corrective measures b), c), d) and e) of the Authority's decision.
- With regard to the corrective measure a) in Authority's decision claiming the recovery of NOK 264 million, the above mentioned decision on dividend

payment will cover a part of the recovery claim. Respecting the remaining amount, the Government will request Arcus AS to propose to the General assembly a writing up of the values of Arcus' fixed assets in accordance with the Norwegian company act and accounting act. A corresponding

writing up of the share capital must also be done in accordance with Norwegian law.

The Norwegian Government will submit further information to the EFTA Surveillance Authority as soon as the described measures are adopted by the General assembly of Arcus AS.

Vedlegg 6

Pressemelding fra Nærings- og handelsdepartementet, datert 3. februar 1999.

Regjeringen bringer ikke ESAs vedtak i Arcus-saken inn for EFTA-domstolen

Regjeringen har bestemt at avgjørelsen fra EFTAs overvåkingsorgan (ESA) om ulovlig statsstøtte til Arcus AS ikke skal bringes inn for EFTA-domstolen. Regjeringen er uenig i enkelte av ESAs vurderinger og mener at ESA har gått langt i å overprøve de forretningsmessige vurderinger som ble gjort før Arcus ble opprettet i 1996. Likevel har regjeringen ut fra en totalvurdering valgt å akseptere ESAs vedtak. Det er hensynet til bedriften som har veid tyngst i denne sammenhengen.

ESA har i sitt vedtak krevd en tilbakeføring på om lag 170 millioner kroner, samt en oppskrivning av balansen på 264 millioner kroner. Kravene om tilbakeføring av midler vil allerede være dekket gjennom vedtaket om utbytte på 200 millioner kroner, og oppjusteringen av balansen forventes kunne gjennomføres på en måte som tilfredsstiller ESAs krav. Med tanke på at ESA har brukt over tre år på å bestemme seg i saken, har også styret i Arcus ansett det som viktig å legge denne saken bak seg og har anbefalt Nærings- og handelsdepartementet ikke å gå til sak.

Nærings- og handelsdepartementet sendte i dag den 3. februar et brev til ESA med beskjed om at norske myndigheter vil følge ESAs vedtak.